

РЕВІЗІЇ, ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ ТА ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ЯК СУЧАСНІ ФОРМИ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ І КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Корупційна злочинність – це кримінально карає частина проблеми корупції, яка передбачає вчинення певних дій за незаконну винагороду державними чиновниками, посадовими особами, службовцями приватної установи чи громадськими і політичними діячами на користь того, хто винагороду пропонує або змушений її запропонувати [1]. Корупційній злочинності притаманні властивості системи. Свідченням цього є виникнення корупційних мереж, до складу яких входять групи державних чиновників, що забезпечують відповідні рішення; комерційні та фінансові структури, які реалізують одержувані вигоди, пільги, доходи; силове прикриття з боку представників правоохоронних органів.

Викриття протиправної фінансово-господарської діяльності відповідних підприємств, фізичних осіб, що входять до корупційних мереж і сприяють групам державних службовців в отриманні протиправних доходів, пільг, вигод тощо, здійснюють шляхом використання результатів проведених ревізій, перевірок, фінансового аудиту.

Кримінальне процесуальне законодавство колишніх республік СРСР, зокрема й України, які нині є суверенними державами, має чимало спільних норм щодо форм виявлення і протидії економічній та корупційній злочинності.

В Україні результати фінансових ревізій, перевірок використовують під час досудового розслідування злочинів у сфері службової діяльності, до яких належать і такі злочини, як зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 Кримінального кодексу України [2]), одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368) тощо. У статті 99 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України [3] визначено, що документами (документальними доказами) у кримінальному провадженні є висновки ревізій та акти перевірок. На підставі доказів у кримінальному провадженні суд установлює наявність чи відсутність фактів й обставин, що мають значення для кримінального провадження. У статті 4 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [4] зазначено, що інспектування здійснює орган державного фінансового контролю у формі ревізії, яка полягає в документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, що повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб. Таким чином, актом і висновками ревізії можуть бути встановлені факти порушення законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності та конкретні посадові відповідальні за це особи.

Під час дослідчої перевірки в Російській Федерації, згідно з ч. 1 ст. 144 КПК РФ, дізнавач, орган дізнання, слідчий, керівник слідчого органу має право вимагати здійснення документальних перевірок, ревізій, залучати до участі в цих діях фахівців. Так само і в кримінальному судочинстві Республіки Казахстан, Киргизької Республіки використовують результати документальної ревізії.

Спеціальним органом Міністерства фінансів ФРН, оперативно-розшуковий та слідчі підрозділи якого здійснюють розслідування правопорушень, що пов'язані з приховуванням доходів і ухиленням від сплати податків, є Штойфа (Steuerfahndung, Steufa). Інший орган – Федеральне управління фінансового нагляду Німеччини (BaFin), здійснюючи нагляд за фінансовими операціями в банківській сфері, зокрема за такими, що стосуються фінансування тероризму та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, має право залучати до розслідування аудиторів, експертів [5]. У разі встановлення можливих фактів учинення кримінальних правопорушень BaFin зобов'язано повідомляти про будь-які факти кримінальних правопорушень в бюро компетентної прокуратури. Документом у контексті кримінально-процесуального права Німеччини визнають будь-який предмет, на якому зафіксована думка за допомогою письмових знаків. Якщо певні матеріали виконані за допомогою інших засобів зображення, наприклад, схеми, плани, розрахунки, то їх вважають об'єктами огляду [6, с. 431]. Таким чином, матеріали фінансового аудиту підприємства, банківської установи, які були одержані до початку досудового розслідування BaFin, суд може визнати документальним або речовим доказом.

TracFin є центральним органом системи запобігання легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом, і протидії фінансуванню тероризму в складі Міністерства економіки, фінансів та індустрії Франції, основними підрозділами якого є центр збирання інформації, відділ фінансової експертизи й оперативний відділ. Попри те, що французьке законодавство не передбачає конкретних вимог, за якими аудитор повинен за наслідками фінансового аудиту повідомляти про відомі йому факти вчинення злочину, аудиторі несуть кримінальну відповідальність, якщо не повідомляють про такі факти органи прокуратури [7].

У США, відповідно до положень Федерального Закону про банківську таємницю (BSA), банки зобов'язані збирати і зберігати письмову й електронну інформацію про будь-які готівкові операції клієнтів на суму понад 10 тис. доларів США у вигляді спеціального звіту Currency Transaction Report, а також про будь-які «підозрілі операції, які можуть стосуватися можливого порушення закону», – Suspicious Activity Report (SAR Form). SAR Form використовує служба фінансової розвідки США з метою ініціювання кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері відмивання коштів, фінансування тероризму. Органами досудового розслідування в кримінальних провадженнях, що були відкриті на підставі таких звітів, є DOJ, FBI, DEA, DHS, ICE, USSS, IRS, USPS [8].

Отже, документальні матеріали, складені за результатами проведених перевірок, ревізій, аудиту фінансово-господарської діяльності юридичних, фізичних осіб, що здійснюють спеціальні державні органи США, низки країн Європи, країн СНД й України, на практиці використовують під час досудового розслідування (дослідчої перевірки) злочинів у сфері фінансової та службової діяльності. Нині вони є формами протидії економічній і корупційній злочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонян Ю. М. Кримінологія [Електронний ресурс] : посібник / Ю. М. Антонян. – Режим доступу: http://stud.com.ua/46169/pravo/korupsiynoyu_zlochinnistyu. – Назва з екрана.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Назва з екрана.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2007 р. № 877-V. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/2939-12>. – Назва з екрана.
5. Операції із цінними паперами [Електронний ресурс] : Федеральний Закон ФРН. – Режим доступу: https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/EN/Aufsichtsrecht/Gesetz/WpHG_en.html. – Назва з екрана.
6. Уголовный процесс западных государств / под ред. Л. В. Головки, К. Ф. Гуценко. – Москва : Зерцало-М, 2002. – С. 431.
7. TracFin annual report 2015 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.economie.gouv.fr/files/ra-ang-tracfin-2015.pdf>. – Title from the screen.
8. SAR Narrative Guidance Package [Electronic resource] / The Financial Crimes Enforcement Network, USA. – Mode of access: <https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/guidance/sar-narrative-guidance-package>. – Title from the screen.